

Preek over Ruth 2

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Merkt u wel eens iets van God? We zeggen dat wel altijd zo flink: God houdt van je en God heeft een plan met je leven. Maar hoe weet je dat dan? Waar is God dan precies aan te wijzen in ons leven? En als het waar is wat de bijbel zegt, dat God zich bemoeit met alle mensen, moet je daar dan niet meer van ervaren?

Herkenbare vragen? Laten we maar eerlijk zijn....die vraag stellen we ons allemaal toch wel eens.

Maar toch wil ik vanmorgen daarop eens met een tegenvraag reageren. Als u of als jij zegt: Ik merk zo weinig van God. Ik kom Hem zo weinig tegen – dan zou ik willen vragen: Wat zou je dan precies willen meemaken? Hoe stel je je een concrete ontmoeting met God voor? Wat zou je van Hem willen merken? Wat zou er moeten gebeuren, waardoor jij overtuigd raakt dat Hij er toch is en dat Hij zich inderdaad met jou bemoeit? Wil je iets opvallends meemaken? Kijk je uit naar spectaculaire gebeurtenissen? Dat iemand die doodziek is en op onverklaarbare manier wordt genezen? Of dat je op wonderbaarlijke wijze een ongeluk overleeft? Of dat je een heel speciaal gevoel krijgt, misschien zelfs een stem hoort? Dat zouden toch duidelijke tekenen kunnen zijn van Gods aanwezigheid?

En tsja, als die dingen nu niet gebeuren? Is dat dan het bewijs dat God er niet is? In ieder geval niet in jouw leven.

Die conclusie lijkt me wel heel snel getrokken. Als we driftig op zoek zijn naar godsbewijzen in de opzienbarende gebeurtenissen ontnemen we onszelf namelijk de mogelijkheid om God te ontmoeten. Want meestal laat God op andere manieren merken dat Hij er is.

Oh natuurlijk, God kàn zich laten zien op een bijzondere manier. Dat komen we in de bijbel ook wel tegen. Denkt u maar aan de manier waarop Mozes geroepen werd bij de brandende braamstruik. Of denk aan de roeping van de profeet Jesaja die een indrukwekkend visioen krijgt. Of denk aan de verschijning van Jezus aan Johannes op Patmos. Vol ontzag ging Johannes plat op zijn gezicht. Zo kan God zich bekend maken, zeker. Maar meestal is God op andere wijze in ons leven aanwezig. Veel gewoner, veel alledaagser. Zo gewoon en alledaags, dat je je er gemakkelijk op

verkijkt. Maar steeds is er de kans op contact met Hem. Alleen moeten soms je ogen ervoor geopend worden.

De geschiedenis van vanmorgen is daar nu zo'n prachtig voorbeeld van. Een doodgewoon verhaal over doodgewone mensen, ook al is de ene wat rijker dan de ander. Eigenlijk gebeuren er helemaal geen spectaculaire dingen. Maar in vs. 20 valt het kwartje bij Naomi: *de HEER heeft trouw bewezen aan de levenden en de doden.* God was aan het werk. Achteraf kreeg ze het in de gaten. God was leidend en sturend aanwezig. Zo mogen we vanmorgen deze geschiedenis lezen. Als het verhaal van Gods aanwezigheid en leiding in de gewone dingen van het mensenleven.

Ja, die Naomi! Wat een verschil in houding aan het eind en aan het begin van dit hoofdstuk. Noem mij maar 'Mara' – bitterheid – had ze gezegd. Bitter was ze teruggekomen uit Moab. Toen ik hier wegging had ik alles, maar de HEER heeft mij met lege handen laten terugkomen. Zo kwam ze aan in Bethlehem. Naomi met haar schoondochter Ruth, de Moabitische.

En die bitterheid, waarin ze God als een tegenstander is gaan beschouwen, verlamt haar. Er gaat helemaal niets van uit. Naomi toont geen enkel initiatief. Passief zit ze te wachten op het moment dat ze haar laatste adem uitblaast.

Maar dan Ruth. Zij laat zich niet meeslepen door het negativisme van haar schoonmoeder. Zij heeft haar ogen open en gaat op zoek naar mogelijkheden om in het levensonderhoud te kunnen voorzien. En al gauw heeft ze in de gaten hoe andere mensen soms aan de kost komen. Ze ziet de armen van Bethlehem 's morgens de stad uittrekken en 's avonds met koren terugkomen. Dat hebben ze gevonden op de akkers rondom Bethlehem. Bij navraag hoort ze van een goede wet, die God aan zijn volk had voorgeschreven:

Wanneer je de oogst van je land binnenhaalt, zul je de rand van je veld niet geheel afmaaien en wat nog is blijven liggen van je oogst, zult je niet oplezen. Dit zul je voor de armen en de vreemdelingen laten liggen (Lev. 19).

Een uiterst merkwaardig voorschrift: Je zult de rand van je veld niet geheel afmaaien... Want hoe breed of hoe smal moet die rand zijn? Dat wordt er niet bij gezegd. Ja, dat is nu typisch God. God wil dat er ook voor de armen te eten is. Maar de boeren mogen zelf bepalen hoe ver ze daarmee willen gaan. Dat laat God aan

hen zelf over. Hij laat de eigen verantwoordelijkheid intact. Een principe dat we later ook terugzien bij de apostel Paulus. Als hij de gemeente van Korinthe oproept een bijdrage te geven voor armen in Jeruzalem, wil hij dat het een vrijwillige gave is en geen afgeperste gift. Laat ieder doen, zegt Paulus dan, zoals hij zich in zijn hart heeft voorgenoemen. Niet met tegenzin of gedwongen. Want God heeft de blijmoedige gever lief (2Cor 9,7).

Zie je dat? Zelfs uit deze mooie sociale oudtestamentische wet blijkt al wel dat God niet van uiterlijke dwang houdt. God legt zijn wetten niet op. Hij wil graag dat we vrijwillig uit liefde ervoor kiezen zijn goede wetten na te leven. Hij doet een beroep op het hart. Zo mogen rijke boeren in Israel de armen ruimhartig het brood in de mond gunnen.

Onder die wet van God mag Ruth zich stellen. Niet dat dat makkelijk was, hoor. Want dit is wel een openlijke erkenning van je armoede. Probeer u zich maar eens in te leven in Naomi. Ze was eerst zelf een boerin en ze at van de opbrengst van haar eigen land. En nu moet ze genadebrood eten! Je moet als het ware je hand op houden bij de diaconie! Ook in onze tijd is dat nog steeds een schrikbeeld. En ik moet zeggen dat veel diaconieën het er ook wel naar hebben gemaakt. Ik hoorde onlangs van een oude vrouw uit de provincie Groningen, die in de jaren dertig van de vorige eeuw steun nodig had. Elke week kon ze een klein bedragje ophalen bij de diakenen. Toen besloten de kinderen hun laatste spaarcentjes bij elkaar te leggen om moeder voor de winter een warme jas te geven. Toen ze met die jas in de kerk gezien was, werd meteen een aantal kwartjes op de steun ingehouden. En die was al niet ruim. Kennelijk was er meer geld dan ze aan de diakenen had verteld. En zo is het vaker gebeurd. Soms is keihard over de gevoelens van mensen heengewalst. De steun werd niet gezien als een recht, dat God aan de armen heeft verleend, maar als een gunst van mensen. Wat is er vaak geblunderd door kerkmensen. Hoeveel generaties zijn er niet buiten de kerk geraakt omdat zoiets gebeurde!

En Ruth stelt zich vrijwillig bloot aan dit gevaar. Op een morgen trekt ook zij de poort van Bethlehem uit, op zoek naar een akker om afgevallen koren te verzamelen. Waar is ze aan begonnen? Ze is een zwakke vrouw, nog wel een vreemdelinge, die op niemands bescherming rekenen kan. Vergeet niet dat ze leeft in de tijd van de Rechters, waarin het er met de zeden bepaald niet best voor stond. Ieder deed immers maar wat goed was in eigen ogen. Zal ze als vrouw tussen die kerels niet

ruw behandeld worden? Dat die kans aanwezig was blijkt wel als Boaz Ruth belooft dat ze niet lastig gevallen wordt (9) en ook Naomi sluit niet uit dat Ruth op een ander veld eerder lastig gevallen zal worden (22).

Maar Ruth neemt dit risico. Het eerste, het beste korenveld waar ze mensen aan het werk ziet, loopt ze op en stapt op de voorman af. En beleefd vraagt ze: Meneer, zou ik op dit land wel aren mogen zoeken? Heel bescheiden vraagt ze toestemming om gebruik te mogen maken van haar récht! En de knecht, die wel zal hebben geweten hoe zijn baas daarover dacht, geeft haar toestemming. En al gauw is ze ijverig in de weer.

Mogelijk heeft ze door de maaiers of de schovenbindsters wel eens de naam van hun baas horen noemen: Boaz. Maar wat zegt haar dat? Wat haar betreft had ze net zo goed op een andere akker terecht kunnen komen. Er is bij Ruth van geen enkele opzet sprake geweest. Ze is, zoals we in vs. 3 lezen, toevallig op het land van Boaz terecht gekomen. Ja, toevallig. Maar we kunnen dit onmogelijk lezen als: door stom toeval. Integendeel, dit is leiding van boven! Het lijkt allemaal een toevallige samenloop van omstandigheden. Maar in het verborgene is God aan het werk. Hij werkt aan zijn plan. aan het heil van Naomi en Ruth. Aan het heil van Israël. Ja, aan het heil van de wereld! Want er loopt een lijn dwars door duizend jaar geschiedenis naar die andere gebeurtenis in Bethlehem. Een geboorte, een kind in de kribbe, de Redder van de wereld. Nakomeling van Boaz en Ruth. Maar nu is dat nog verborgen! Ruth heeft niets in de gaten. Naomi weet nog helemáál nergens van af. Maar wij, die het verhaal van achteren lezen, wij zien het schitterende patroon zichtbaar worden.

Als de morgen al een eind gevorderd is komt de boer zelf eens kijken hoe het met de oogst staat. En al gauw ontdekt hij een nieuw gezicht op het land. Dat zegt iets over hem. Hij kijkt niet alleen maar naar het werk: hoeveel er al gedaan is, of de kwaliteit van het graan goed is, of er goed mee wordt omgegaan. Nee, hij heeft oog voor de mensen op zijn land. Zelfs voor de armoedzaaiers, die teren op zijn zak. Boaz doet onmiddellijk navraag naar Ruth. De voorman is vol lof over haar. Hij is getroffen door haar grote ijver. Als Boaz hoort wie ze is, wil hij onmiddellijk nader met haar kennis maken. Hij kent haar nog niet van gezicht. Maar uit wat hij tegen haar zegt in vs. 11 blijkt, dat hij al genoeg over haar heeft gehoord. En daarmee heeft ze zijn sympathie gewonnen.

Hij gaat naar Ruth toe en zegt: Hoor eens, meisje, je bent hier vandaag voor het eerst. Maar als ik jou was zou ik de héle oogst maar op mijn akkers blijven om aren te zoeken. Kom maar gerust, zolang er wat te vinden valt. En voor de knechten hoef je niet bang te zijn. Ik heb hen verboden je ook maar een haar te krenken. En als je dorst krijgt, drink dan gerust uit hun kruiken.

Ruth is hoogst verbaasd! Ze weet gewoon niet wat haar overkomt. Wat een vriendelijkheid.

Ontroerd buigt Ruth zich voor Boaz neer. Waarom bent u zo goed voor me?

Waarom zo vriendelijk – nog wel voor een vreemdelinge?

En hoor dan wat Boaz zegt: Ik ben diep getroffen door wat je hebt gedaan. Dat je bent weggegaan uit je land, waar je geboren bent. Weg bij je vader en moeder om je aan te sluiten bij een volk dat je helemaal niet kende. De God van Israël, onder wiens vleugelen je bent komen schuilen, moge goed voor je zijn.

Boaz ziet de komst van Ruth naar Bethlehem in het juiste licht. En hij waardeert het als een daad van groot geloof. Om die daad te karakteriseren gebruikt hij in vs. 11 woorden die zo overgenomen kunnen zijn uit Genesis 12. Het verhaal van Abram, die zijn land en zijn familie en zijn vaders huis verliet om te gaan naar het land dat God hem wijzen zou. En door dat geloof is zij in Boaz' ogen een dochter van Abraham, zoals hijzelf een zoon van Abraham is. In dat geloof vallen verschillen van taal en afkomst en ras volkomen weg. In dat geloof in de ene God van Israël weet Boaz zich nauw verwant aan Ruth, ook al is ze honderd keer een Moabitische!

De God van Israël, onder wiens vleugelen je bent komen schuilen, moge goed voor je zijn! En Boaz laat zich maar al te graag door de God van Israël gebruiken om die goedheid een heel concrete vorm te geven. Is het een wonder dat Ruth heel ontroerd is?

Diezelfde middag nog nodigt Boaz haar persoonlijk uit om samen met hem en zijn personeel de maaltijd te gebruiken. Hij biedt haar aan te drinken van de zure wijn, die zo goed is voor de dorst. En hij presenteert haar geroosterd koren, een erg gewaardeerde lekkernij. Uit alles blijkt dat hij haar aanwezigheid zeer op prijs stelt. Ruth, de asielzoekster uit Moab, is die middag de eregast van de rijke Boaz. Ze delen brood en wijn.

Als ze na het eten weer het veld opgaat om nog meer in te zamelen, geeft Boaz zijn knechten nieuwe instructies. Mannen, doe me een lol en laat voor die vrouw wat extra op het land vallen. Trek voor mijn part af en toe zo maar eens een handvol uit

de schoven. En laat ik niet horen dat iemand iets onvriendelijks tegen haar zegt! Wat is Boaz toch eigenlijk een man van takt en fijngevoeligheid. De steun, die hij biedt is geen vernederende gift. Hij zegt niet tegen Ruth: Kom eens hier, meid! Hou je zak maar open, dan zal ik 'm eens tot de rand toe voldoen. Nee, hij laat haar volop in haar waarde. Ze kan aan het einde van de dag zeggen dat ze er zelf hard voor gewerkt heeft. Dat heeft Boaz fijntjes aangevoeld. Boaz is ons hier tot een geweldig voorbeeld. Dat blijkt trouwens ook al uit wat hij tegen haar zegt. Boaz laat zijn hulpverlening vergezeld gaan van vriendelijke en vertroostende woorden. Een les voor ons: zonder zulke woorden is steunverlening eigenlijk niet compleet.

Ruth komt aan het eind van de dag thuis met zo'n 36 liter gerst. Wat zal Naomi wel niet zeggen? Nou, die weet inderdaad niet wat ze ziet. Ze roept verrast uit: Waar ben je dan geweest vandaag? En als dan de naam van Boaz valt, is het alsof de wolken sluier, die al tijdenlang voor haar gezicht hing, plotseling openscheurt en de zon eindelijk doorbreekt. Boaz..., uitgerekend bij Boaz is Ruth terecht gekomen. Dat is eindelijk goed nieuws!

Naomi wordt er gewoon een ander mens van. Verdwenen is de bitterheid, verdwenen het harde spreken over God. Nu noemt ze Hem niet meer de Almachtige, die haar slaat. Ze heeft weer oog voor Gods trouw.

Nee, dit is geen toeval dat Ruth op Boaz' land terecht gekomen is. O nee, dat weet Naomi wel beter. Hier zit de HEER achter. Hij heeft het allemaal zo geleid. En dan ziet Naomi ook waar dit op uit kan lopen. Want Boaz is een lossers. Ik laat nu maar even rusten wat dat precies betekent. Maar in elk geval dit, dat een lossers zorgt voor nageslacht van een overleden familielid, in dit geval van Elimelech. Ja, nu gaat Naomi weer hopen. God doet de toekomst open. Hun leven neemt een keer.

Ja, deze geschiedenis toont wel heel duidelijk hoe God aanwezig is in de gewone, dagelijkse dingen van het leven. En wel zo, dat Hij er plotseling een wending aan kan geven. Ik moet er onmiddellijk bij zeggen dat dit verhaal geen onomstotelijk bewijs is dat God aanwezig is in de gewone dingen. Iemand die wil volhouden dat ons leven volledig van toevalligheden aan elkaar hangt is niet van het tegendeel te overtuigen. Voor wie geen persoonlijke band met God heeft, of bij wie die band tijdelijk verbroken is, zoals bij Naomi eerst, hebben die gewone dingen geen enkele bewijskracht. Maar wie zich openstelt voor God, die zal Hem kunnen ontmoeten. Hij is immers niet ver

van een ieder van ons? Alleen hebben we soms een Boaz nodig om ons van die tegenwoordigheid van God bewust te maken. Ja, God zegt in deze geschiedenis heel duidelijk: Kijk eens naar Mij. Ik ben bezig. Ik trek lijnen door de geschiedenis. Een toevallige ontmoeting tussen een rijke boer en arme Moabitische vrouw loopt uit op een Kind in de kribbe. Dat kind in de kribbe wordt later een Man aan het kruis. En die boodschap van die gekruisigde man gaat al eeuwen de wereld door. En nu vandaag mag u, mag jij het horen. Toevallig? Zo kun je het zien. Maar als je verder kijkt dan weet je het. Diezelfde God, die 'toevallig' Boaz en Ruth samenbracht, wil toevallig ook jouw God zijn.

Amen

November 2012
G.P. Hartkamp
Wapenveld